ECLI:LV:AT:2023:0215.A420229221.9.L
Lieta Nr. A420229221, SKA-366/2023
Administratīvo lietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
RĪCĪBAS SĒDES LĒMUMS
Rīgā 2023. gada 15. februārī

[1] Senātā saņemta pieteicēja /pers. C/ kasācijas sūdzība par Administratīvās apgabaltiesas 2022. gada 8. jūnija spriedumu, ar kuru noraidīts viņa pieteikums par Valsts ieņēmumu dienesta 2021. gada 6. jūlija lēmuma atcelšanu.

Apgabaltiesa, pievienojoties rajona tiesas sprieduma motivācijai, atzina: tā kā pieteicējs ir reģistrēts kā saimnieciskās darbības veicējs (ir zemnieku saimniecības īpašnieks), uz pieteicēju ir attiecināma likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 19. panta 2.[1] daļa. Saskaņā ar minēto normu reģistrētam saimnieciskās darbības veicējam ir pienākums deklarēt un iemaksāt budžetā minimālo iedzīvotāju ienākuma nodokli, pat ja saimnieciskā darbība nav veikta un no tās nav gūti ienākumi. Līdz ar to tiesa secināja, ka dienests pamatoti noteicis pieteicējam pienākumu maksāt iedzīvotāju ienākuma nodokli 50 *euro* par 2018., 2019. un 2020. gadu rezumējošā kārtībā.

[2] Izvērtējot kasācijas sūdzības argumentus, senatoru kolēģijai nerodas šaubas par pārsūdzētā sprieduma tiesiskumu. Lietā nav arī risināmi tādi tiesību jautājumi, kuru dēļ kasācijas tiesvedībai būtu nozīme judikatūras veidošanā.

[3] Kasācijas sūdzībā pamatā norādīti tādi argumenti, kurus apgabaltiesa pārsūdzētajā spriedumā jau ir izvērtējusi. Apgabaltiesa pretēji kasācijas sūdzībā minētajam ir pārbaudījusi gan pieteicēja iebildumus par to, ka viņš neesot reģistrējis zemnieku saimniecību nodokļu maksātāju reģistrā, gan pieteicēja argumentus par iespējamu tiesiskās paļāvības principa pārkāpumu un trūkumiem administratīvā akta pamatojumā. Tāpat apgabaltiesa ir izvērtējusi arī likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 19. panta 2.[1] daļas mērķi un atbilstību Latvijas Republikas Satversmei (turpmāk – Satversme), tostarp ņemot vērā, ka zemnieku saimniecības īpašnieks par savām saistībām atbild ar visu savu īpašumu un ka pieteicējs ir valsts vecuma pensijas saņēmējs. Tiesa ir vērtējusi arī to, vai uz pieteicēju nav attiecināms kāds no normā paredzētajiem izņēmumiem, kad nodoklis nav jāmaksā.

Savukārt kasācijas sūdzībā nav norādīti apsvērumi apgabaltiesas secinājumu par minētajiem jautājumiem apšaubīšanai, kurus tiesa jau nebūtu pārbaudījusi. Arī senatoru kolēģija nesaskata pamatu šos tiesas secinājumus apšaubīt. Apgabaltiesa ir pareizi konstatējusi un izvērtējusi visus lietai būtiskos apstākļus un pareizi piemērojusi tiesību normas.

[4] Apgabaltiesa ir konstatējusi, ka 1992. gadā pieteicējs ir reģistrējis zemnieku saimniecību Uzņēmumu reģistrā, bet no 1996. gada zemnieku saimniecība ir reģistrēta nodokļu maksātāju reģistrā ar Valsts ieņēmumu dienesta lēmumu, kurš šajā lietā nav pārsūdzēts un nav arī pārskatāms, ņemot vērā, ka ir pieņemts pirms vairāk kā 25 gadiem. Līdz ar to nav pamata apšaubīt faktu, ka pieteicēja zemnieku saimniecība ir reģistrēta kā saimnieciskās darbības veicēja.

Arī senatoru kolēģija vērš uzmanību, ka pieteicējam, jau reģistrējot zemnieku saimniecību (pieteicējs nenoliedz, ka 1992. gadā to ir izdarījis), bija jārēķinās, ka uz viņu attieksies normatīvais regulējums, tostarp nodokļu jomā, kas saistīts ar saimnieciskās darbības veikšanu, jo zemnieku saimniecība kā tiesību subjekts tiek izveidota fiziskās personas īpašuma organizēšanai, lai veiktu saimniecisko darbību. Tādējādi pieteicējam, kā pamatoti atzinusi arī apgabaltiesa, jau no 2014. gada, kad stājās spēkā likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 19. panta 2.[1] daļa, bija pienākums katru gadu deklarēt un iemaksāt budžetā ienākuma nodokli normā noteiktajā minimālajā apmērā neatkarīgi no tā, vai Valsts ieņēmumu dienests pieteicēju par normatīvo regulējumu un viņa kā nodokļu maksātāja pienākumiem bija atsevišķi informējis, no dienesta veiktajiem vai neveiktajiem kontroles pasākumiem un no tā, ka pieteicējs ir pensionārs. Apstāklis, ka dienests iepriekšējos taksācijas periodos nav veicis šā pienākuma izpildes kontroli, nenozīmē, ka pieteicējam nodoklis tāpēc turpmāk nav jāmaksā. Tas, kā pamatoti atzinusi arī apgabaltiesa, nevar radīt pieteicējam aizsargājamu tiesisku paļāvību uz šādas prettiesiskas situācijas saglabāšanos.

Savukārt gadījumā, ja pieteicējs nevēlas, lai attiecībā uz viņu tiktu piemērots normatīvais regulējums par saimnieciskās darbības veicējiem, pieteicējam, kā norādījusi arī apgabaltiesa, ir iespēja saimniecisko darbību izbeigt un tikt izslēgtam no nodokļu maksātāju reģistra, zemnieku saimniecību likvidējot (tas pretēji pieteicēja uzskatam nenozīmē viņa īpašuma, kas veido zemnieku saimniecību, likvidēšanu). Kamēr tas nav izdarīts, pieteicējam ir jārēķinās ar likumā noteikto attiecībā uz saimnieciskās darbības veicējiem, tostarp pienākumu katru gadu iemaksāt budžetā iedzīvotāju ienākuma nodokli minimālajā apmērā arī tad, ja saimnieciskā darbība netiek veikta.

[5] Šaubas par pārsūdzētā sprieduma tiesiskumu nerada arī kasatora apsvērumi par to, ka Valsts ieņēmumu dienests nepamatoti – ar atpakaļejošu spēku – noteicis nodokļa maksāšanas pienākumu un aprēķinājis nokavējuma naudu arī par 2018. un 2019. gadu, ne tikai par 2020. gadu.

Kā jau minēts un kā izvērsti skaidrojusi arī apgabaltiesa, pieteicējam pašam, jau sākot ar 2014. gadu, kad stājās spēkā likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 19. panta 2.[1] daļa, bija pienākums deklarēt un iemaksāt valsts budžetā nodokli rezumējošā kārtībā. Savukārt Valsts ieņēmumu dienestam ir tiesības šā pienākuma izpildi kontrolēt, pārbaudot, vai nav pieļauta neatbilstība tiesību normās noteiktajam, un, konstatējot, ka nodokļu maksātājs nodokļa maksāšanas pienākumu nav izpildījis, aprēķināt laikus nesamaksāto nodokli, vienlaikus nosakot atbildību par nodokļu pārkāpumu (nokavējuma naudu, soda naudu). Atbilstoši likuma „Par nodokļiem un nodevām" 23. panta pirmajai daļai dienesta pārbaudes periods ir ierobežots ar trīs gadiem. Tādējādi dienests ir tiesīgs labot iepriekš radušos nepareizību nodokļu samaksā un noteikt nodokļu maksātāja pienākumu samaksāt nodokli par iepriekšēju periodu. Šāds regulējums nodrošina, ka valsts nezaudē tos nodokļu maksājumus, kuri konkrētā gadījumā kā likumā paredzēti objektīvi ir maksājami. Vienlaikus normā paredzētais trīs gadu termiņš kalpo noteiktībai un skaidrībai nodokļa maksātāja interesēs, tādējādi valstij deklarējot, cik tālu nodokļu tiesiskās attiecības par iepriekšējo periodu var tikt koriģētas (*Senāta 2018. gada 3. jūlija sprieduma lietā Nr. SKA-109/2018, ECLI:LV:AT:2018:0703.A420320914.2.S, 7. punkts*).

[6] Pieteicējs iebilst pret viņam ar pārsūdzēto spriedumu uzlikto pienākumu atmaksāt valstij nodevu par pieteikuma un apelācijas sūdzības iesniegšanu 90 *euro*, norādot, ka šāds valsts nodevas apmērs ir nesamērīgs ar pārsūdzēto nodokļu maksājumu, liedz tiesības uz taisnīgu tiesu un ir būtisks apgrūtinājums pensionāram, kura pensija ir 268,54 *euro* mēnesī.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 126. panta piekto daļu pieteicēja pienākums pieteikuma noraidīšanas gadījumā samaksāt valsts nodevu nav attiecināms uz tiem pieteicējiem, kuri pieteikumu iesnieguši par administratīvo aktu sociālās drošības jomā (pensijas, pabalsti u. tml.). Ņemot vērā to tiesību un interešu nozīmīgumu, kuras pieteicējs bija vēlējies aizsargāt, izņēmuma kārtā tiesa (tiesnesis) arī citos gadījumos ar motivētu lēmumu var atbrīvot pieteicēju no pienākuma samaksāt valsts nodevu, ja pieteikums tiek noraidīts.

Izskatāmajā gadījumā nav strīda, ka pieteikums nav iesniegts sociālās drošības jomā. Apgabaltiesa nav arī saskatījusi pamatu atbrīvot pieteicēju no valsts nodevas samaksas citu iemeslu dēļ, secinot, ka fiskāla interese neievērot spēkā esošu tiesību normu, kura noteic nodokļu maksātāja pienākumu samaksāt valsts budžetā nodokli, nav atzīstama par nozīmīgām personas tiesībām un interesēm Administratīvā procesa likuma 126. panta piektās daļas izpratnē. Arī senatoru kolēģija nesaskata, ka konkrētajā gadījumā pastāvētu īpaši (salīdzinot ar citām lietām) ar aizsargājamo tiesību un interešu nozīmīgumu saistīti apstākļi, kas liktu domāt, ka pieteicējs izņēmuma kārtā ir atbrīvojams no valsts nodevas. Arī pieteicēja norādītie apsvērumi (pieteicējs vērsies tiesā, lai lūgtu atcelt dienesta nelikumīgi uzrēķinātu nodokli; pieteicējs saskata ne tikai dienesta darbību prettiesiskumu, bet arī lietā piemērojamās normas neatbilstību Satversmei) neliecina par šādu apstākļu pastāvēšanu, bet lielā mērā izriet no pieteicēja subjektīviem pieņēmumiem par to, kādam būtu jābūt lietas iznākumam. Savukārt pieteicēja mantiskais stāvoklis pats par sevi nav pamats Administratīvā procesa likuma 126. panta piektās daļas piemērošanai (*Senāta 2017. gada 2. februāra sprieduma lietā Nr. SKA-212/2017, A420220914, 7. punkts*).

[7] Rezumējot minēto, senatoru kolēģija atzīst, ka kasācijas sūdzībā norādītais, ievērojot arī to, ka lielākā daļa argumentu ir tādi paši kā apelācijas sūdzībā, uz kuriem apgabaltiesa jau ir sniegusi izvērstas un pamatotas atbildes, liecina, ka pieteicējs pēc būtības iebilst pret apgabaltiesas izdarītajiem secinājumiem, uzskatot, ka uz viņu nav attiecināma likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 19. panta 2.[1] daļa. Tomēr pieteicēja atšķirīgais viedoklis un nepiekrišana tiesas secinājumiem neliecina par tiesas pieļautiem tiesību normu pārkāpumiem.

Līdz ar to kasācijas tiesvedības ierosināšanai lietā nav pamata, un tiesvedība šajā lietā ir noslēgusies.

[8] Senātā saņemts arī pieteicēja lūgums par dokumenta – piedziņas vēstules – izprasīšanu no Valsts ieņēmumu dienesta.

Tā kā minētais dokuments attiecas uz administratīvā akta izpildes stadiju, tam nav ietekmes uz konkrētajā lietā izskatāmo pamatjautājumu. Turklāt kasācijas instances tiesas kompetencē nav pierādījumu vākšana. Līdz ar to pieteicēja lūgums ir atstājams bez ievērības.

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 338. panta otro daļu un 338.[1] panta otrās daļas 2. punktu, senatoru kolēģija

nolēma

atteikt ierosināt kasācijas tiesvedību sakarā ar /pers. C/ kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2022. gada 8. jūnija spriedumu.

Lēmums nav pārsūdzams.

Senatore A. Kovaļevska Senatore V. Kakste Senators J. Pleps